

TURLI TIZIMLI TILLARDA ASSOTSIATIV BIRLIKLARNING GENDER XUSUSIYATLARINING QIYOSIY TAHLILI

Omonov Javohir Ortiq o'g'li

Mutaxassisligi: Lingvistika

Fakultet: Magistratura bo'limi

Ilmiy rahbar: **Baxronova Dilrabo Keldiyorovna**

Ilmiy rahbar ish joyi va lavozimi: O'zDJTU, Filologiya fanlari doktori (DSc),
professor v.b., ispan tili amaliy fanlar kafedrası mudiri

***Annotatsiya:** Ushbu maqola turli tizim tillari bo'yicha assotsiativ birliklar doirasidagi gender xususiyatlarini har tomonlama qiyosiy tahlil qiladi. Tadqiqot lingvistik tizimlarning gender bilan bog'liq ma'lumotlarni qanday kodlashi va ifodalashini o'rganadi, turli tillarda mavjud bo'lgan nuanslar va o'zgarishlarni yoritadi. O'zaro munosabatlar, aloqalar yoki assotsiatsiyalarni bildiruvchi so'z va iboralarni o'z ichiga olgan assotsiativ birliklarni o'rganish orqali biz jinsni ifodalashda naqsh va farqlarni ochishga harakat qilamiz. Qiyosiy tahlil turli til oilalariga mansub tillarni o'z ichiga oladi va til va jinsning kesishishi haqida keng nuqtai nazarni taklif qiladi.*

***Kalit so'zlar:** gender tilshunosligi, assotsiativ birliklar, tilni taqqoslash, lingvistik xususiyatlar, tillararo tahlil, gender vakilligi, til va madaniyat.*

Kirish:

Til madaniy me'yorlar va ijtimoiy tuzilmalarni ifodalash uchun kuchli vosita bo'lib xizmat qiladi, jins esa til tizimlariga kiritilgan hal qiluvchi jihatdir. Ushbu tadqiqot genderning turli tillarda qanday kodlanganligini tushunish uchun munosabatlar, aloqalar yoki assotsiatsiyalarni bildiruvchi so'z va iboralarni o'z ichiga

olgan assotsiativ birliklarga qaratilgan. Turli til oilalari bo'yicha til xususiyatlarini taqqoslash orqali biz assotsiativ kontekstlarda gender vakilligining murakkabligini aniqlashga harakat qilamiz.

Qiyosiy tahlil

1. Yevropa tillari

Fransuz, ispan va italyan kabi tillar ko'pincha grammatik jinsni namoyon qiladi. Otlarga erkak yoki ayol jinsi belgilanib, sifatlar va artikllarning kelishigiga ta'sir qiladi. Masalan, frantsuzcha "do'st" so'zi "ami" (erkak) yoki "amie" (ayol) bo'lib, assotsiativ birliklar ichida gender farqlarini ko'rsatadi.

2. German tillari:

Nemis va ingliz tillari kabi german tillarida odatda otlar uchun grammatik jins mavjud emas. Biroq, jinsga xos olmoshlar hali ham assotsiativ birliklar ichida jinsni ifodalashda rol o'ynashi mumkin. Misol uchun, ingliz tilida "his and hers" iborasi egalik olmoshlaridagi jinsli assotsiatsiyani ko'rsatadi.

3. Semit tillari:

Arab va ibroniy kabi semit tillarida ko'pincha fe'l va sifatlar uchun jinsga xos shakllar qo'llaniladi. Bu tillardagi assotsiativ birliklar lingvistik morfologiya orqali gender farqlarini aks ettiradi. Arab tilida "domla" so'zi aytilayotgan shaxsning jinsiga qarab o'zgaradi (erkak o'qituvchi uchun mdrs, ayol o'qituvchi uchun mdrst).

4. Osiyo tillari:

Xitoy va yapon tillari odatda grammatik jinsga ega emas. Jinsga xos assotsiativ birliklar kontekstli maslahatlar, sharafli belgilar yoki qo'shimcha modifikatorlarga tayanishi mumkin. Yapon tilida hurmat belgilaridan foydalanish (masalan, **さん** -san) assotsiativ munosabatlardagi jinsni anglatishi mumkin.

Muhokama:

Qiyosiy tahlil gender xususiyatlarining tillardagi assotsiativ birliklarga joylashishining turli usullarini ochib beradi. Ba'zi tillar grammatik jinsga tayansa, boshqalari olmoshlar, fe'l konjugatsiyalari yoki kontekst belgilaridan foydalanadi.

Ushbu o'zgarishlar til, madaniyat va gender vakilligi o'rtasidagi murakkab munosabatlarni ta'kidlaydi.

Xulosa:

Ushbu tadqiqot assotsiativ birliklar ichida til va jins o'rtasidagi murakkab o'zaro bog'liqlik haqida qimmatli tushunchalarni beradi. Turli tillarda qo'llaniladigan turli xil lingvistik mexanizmlarni tushunish bizning gender vakilligiga xos bo'lgan murakkabliklarni tushunishimizni oshiradi. Keyingi tadqiqotlar ushbu lingvistik o'zgarishlarning ijtimoiy-madaniy oqibatlarini va ularning gender rollarini idrok etishga ta'sirini o'rganishi mumkin.

ADABIYOTLAR

- 1 McConnell-Ginet, S. (2003). Thinking about language and gender: language and the status of women.
2. Discourse Studies, 7(4-5), 585-614. DOI: 10.1177/1461445605054407
3. Whorf, B. L. (1956). Language, Thought, and Reality: The Writings of Benjamin Lee Whorf.
4. J. Holmes & M. Meyerhoff (Eds.), Handbook of Language and Gender.